

# نظرات ۷ تن از مدرسان حوزه درباره منتظری

خبرگزاری تسنیم در هشتمین ساگرد فوت آیت الله منتظری اینگونه به توصیف وی پرداخته بود:

وی که از شاگردان مرحوم آیت الله بروجردی و امام راحل بود، در دوران پیش از پیروزی انقلاب بارها در راه مبارزه به زندان رفت و تبعید شد. بعد از پیروزی انقلاب نیز مسئولیت‌هایی همچون امامت جمعه تهران، ریاست مجلس خبرگان قانون اساسی را برعهده داشت تا اینکه در سال 64 به‌عنوان قائم مقام رهبری انتخاب شد اما بعد از ماجرای مهدی هاشمی معدوم و دفاع آیت الله منتظری از او، در سال 68 از این مقام برکنار شد.

امام راحل در نامه‌ای که به تاریخ 1368/1/6 به آیت الله منتظری نوشت، می‌گوید «شما در اکثر نامه‌ها و صحبت‌ها و موضعگیری‌هایتان نشان دادید که معتقدید لیبرال‌ها و منافقین باید بر کشور حکومت کنند. به قدری مطالبی که می‌گفتید دیکته شده منافقین بود که من فایده‌ای برای جواب به آنها نمی‌دیدم...»

خبرنگاران تسنیم از ماه‌ها پیش در سلسله گفت‌وگوهایی در قالب پرونده «نهضت؛ نگاهی‌نو» که همچنان ادامه دارد با شاگردان مرحوم آیت الله بروجردی و امام خمینی(ره)، کاوشی نو در نهضت بنیان‌گذار انقلاب اسلامی داشته و در این بین به بیان ناگفته‌ها و کمترگفته‌شده‌هایی از تاریخ انقلاب اسلامی پرداخته‌اند. در خلال این گفت‌وگوها، شاگردان برجسته آیت الله بروجردی و امام خمینی(ره) درباره شخصیت آیت الله منتظری، قائم مقام امام خمینی(ره) و رفتارهای او که منجر به عزل وی از این مقام شد، صحبت کردند که این بخش‌های مصاحبه را در ذیل می‌خوانید. / تسنیم

---

مرحوم «شریعت‌مداری» و «منتظری» فریب  
اطرافیان‌شان را خوردند



آیت‌الله شیخ خلیل مبشر کاشانی(از مبارزان پیش از انقلاب):

بالاخره همه باید به خدا پناه ببریم. یک نفر رفته بود نجف زیارت و می‌گفت بعد از زیارت رفتم خدمت امام که امام آنجا تبعید بود. گفتم آقا نصیحتم کنید؟ گفت من دفعه اول است می‌آیم نجف و کربلا از خدا چه بخواهم؟ امام خمینی سرش را بالا آورد و گفت: فقط عاقبت بخیری، عاقبت بخیری. ما این 30 سال بحث عاقبت‌بخیری را دیدیم. خیلی‌ها زحمت کشیدند، آقای منتظری کم برای انقلاب زحمت نکشید، خیلی خون دل خورد، پسرش شهید شد، خودش شکنجه شده بود و رنج‌ها و مشقت‌ها کشیده بود، یک سادگی باعث شد از مهدی هاشمی دفاع کرد و کار خراب شد و در داستان مهدی هاشمی فریب خورد. در علم هم واقعا ملا بود، خدایی از نظر علمی لیاقت رهبری را داشت اما از حیث مدیریتی و ذکاوت و هوشیاری کمبود داشت.

مثلا شریعتمداری مرجعی بود که علامه طباطبایی معتقد به علمیت او بود ولی یک چنین شخصیتی که شاید 5 میلیون در ایران مقلد هم داشت در عین حال می‌بینیم بر اثر یک اشتباه فریب فرزندش را خورد. یکی از امور مهم این است که ما هر چه تحلیل کردیم، تحقیق کردیم، تدبیر کردیم در آقایانی که زمین خوردند دیدیم از بیت خودشان زمین خوردند یا پسرش یا دامادش یا مسئول دفترشان. می‌گفتند امام پیش خواهد رفت چون از کسی فریب نمی‌خورد و نظر خودش را انجام می‌دهد. مرحوم شریعتمدار فریب فرزندش را خورد، منتظری هم فریب دامادش را خورد. باید دعا کنیم برای عاقبت‌بخیری مان.

### مرحوم منتظری استبداد در فهم داشت



آیت‌الله سید عبدالجواد علم‌الهدی(مؤسس حوزه علمیه امام القائم(عج) تهران و شاگرد امام(ره)):

آقای منتظری قبل از ما شاگرد امام بود و بعد خودش در قم مدرس شد و درس می‌داد. موقعیت خوبی هم در بین شاگردان امام داشت. امام که کارهای انقلابی را گرفت ایشان را زندان بردند و شکنجه‌های زیادی هم می‌شدند. امام به ایشان علاقه داشت به خاطر اینکه زمانی شاگرد امام بود که امام 5، 6 شاگرد بیشتر نداشت. زمان مرحوم بروجردی امام هنوز درس رسمی را شروع نکرده بودند که ما برویم، اما آقای منتظری، آقای اشرفی امام جمعه کرمانشاه، شهید صدوقی یزد، شاگرد

ایشان بودند. آقایان منتظری و مطهری در مدرسه فیضیه در اتاق شهید مطهری با آیت الله خمینی درس میخواندند. خیلی طول نکشید که خودشان درس را شروع کردند و نوبت ما جوانان شد.

\*\*به نظرم مرحوم منتظری یک استبدادی در فهم خودش داشت و اگر چیزی را میفهمید درست است امام را هم اذیت میکرد. درکش این حالت را داشت. عداوتی نداشت اما سلیقه‌اش را به امام تحمیل می‌کرد و چه قدر امام را به همین خاطر زجر داد.

## آیت الله منتظری فریب خورد



آیت‌الله سید یوسف طباطبایی نژاد (شاگرد مرحوم امام و امام جمعه اصفهان):

من فراوان در جلسات درس آیت الله منتظری بودم. از اولین سال‌هایی که درس خمس در مسجد اعظم می‌گفت می‌رفتم. بعد هم که قائم مقام رهبری شد و درس ولایت فقیه می‌گفتند من می‌رفتم. رفت و آمد خانوادگی هم داشتیم. یکی از اشتباهات آیت الله منتظری این بود که برادر دامادش فریبش می‌داد، بالاخره اطرافیان آدم خیلی تأثیر گذارند. مهدی هاشمی انسان خوش قلمی بود. زمان شاه می‌خواستند اعدامش کنند که یک نامه به شاه نوشت تا اعدامش نکنند. در سازمان نهضت‌های آزادی‌بخش هم کارهای خلافی در افغانستان و دیگر جاها انجام داده بود و وقتی اشتباهاتش مشخص شد به همه آنها اعتراف کرد. آقای منتظری می‌دانست ری شهری که مهدی هاشمی را اعدام نمی‌کند بلکه دستور امام است. وقتی هم که جنازه اش را می‌خواستند قم بفرستند تمام اعضای خانواده اش را به استقبال جنازه فرستاد. برای کسی که به دستور امام پرونده‌اش رسیدگی و پس از اثبات جرم اعدام شده بود.

ترسیدیم با رهبری منتظری انقلاب ضربه ببیند

آیت‌الله محمد علی فیض گیلانی (شاگرد امام خمینی(ره) و عضو ارشد جامعه مدرسین):

ابتدا منتظری را برای قائم‌مقامی رهبری انتخاب کردیم ولی بعد از چند سال در یکی از جلسات خبرگان عنوان شد که باید آقای منتظری از قائم مقامی عزل شود. افراد تقریباً نزدیک به بیت امام این

پیشنهاد را داشتند. ما هم برای عزل او مخالف نکردیم و رای دادیم چون می‌ترسیدیم ایشان بیاید روی کار و یکسری گرفتاری‌ها برای انقلاب پیش بیاورد که به انقلاب ما ضربه وارد کند. البته آیت الله منتظری از کسانی بود که احتیاطات امام را به ایشان ارجاع می‌دادند یعنی ملا و مجتهد سرشناسی بود اما می‌ترسیدیم که ایشان جای امام خمینی بنشیند و گرفتاری‌هایی پیش بیاورد که انقلاب ما ضربه ببیند چون یکسری افراد در بیت او بودند که مشکل داشتند.

### منتظری را «پل پیروزی» کردند



آیت‌الله سید جعفر کریمی (تنها وصی شرعی زنده امام خمینی(ره) و عضو ارشد جامعه مدرسین):

آقای منتظری سواد داشت، متدین هم بود اما متأسفانه آینده‌نگر نبود. من با هرکس مصاحبه کنم باید تا هزار سال بعدش را نگاه کنم اما آقای منتظری می‌آمدند و صحبت می‌کردند و صحبت‌هایی را داشت که به صلاح نظام و اسلام و خودشان نبود و یک عده دور ایشان را گرفته بودند و وی را «پل پیروزی» برای خودشان قرار داده بودند و از وجود ایشان سوءاستفاده می‌کردند. امام دید که چنین شخصی برای زعامت دینی صلاحیت ندارد. وی مرجع تقلید بود، فتوا می‌دهد و مقلدینش عمل کنند اما این که بخواهد رهبر جامعه شود و جامعه را اداره بکند این صلاحیت ندارد. منتظری توجه نداشت این مصاحبه‌هایی که می‌کند به کجا ضرر می‌زند و چه نفعی دارد.

### مرحوم منتظری ساده بود و فریب خورد



آیت الله محمدحسن قافی یزدی از شاگردان آیت الله بروجردی و امام خمینی(ره): آیت الله منتظری آدم خوبی بود اما ساده بود و فریب خورد. من در درس ایشان نرفتم و چندان با وی مأنوس نبودم. زندان رفته بود و فرزندش هم شهید شده بود ولی اطرافیان‌ش خوب نبودند. ایشان باید بیشتر به حرف امام گوش می‌داد.

## عده‌ای که سالم نبودند اطراف منتظری را گرفتند



آیت الله سیدرضا بنی‌طبا (شاگردان مرحوم امام خمینی و آیت‌الله بروجردی): آیت‌الله منتظری فقیه و عالم بود اما ساده بود. اینکه می‌گویند «المومن کیس» ایشان نبود. آیت‌الله منتظری خیلی خدمت کرد و از پایه‌گذاران ولایت‌فقیه بود. منتها یک عده که سالم نبودند اطراف ایشان را گرفتند و امام معتقد بود ایشان درس بدهد و وارد سیاست نشود.